

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ НАУКОВО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ
ОСВІТИ ТА ЗАКЛАДІВ (ФАКУЛЬТЕТІВ) ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
З ПИТАНЬ КЛІНІЧНОЇ ДІЄТОЛОГІЇ**

Анохіна Галина Анатоліївна, доктор медичних наук, професор кафедри гастроентерології, дієтології і ендоскопії, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Україна

Лопух Ігор Ярославович, кандидат медичних наук, доцент кафедри гастроентерології, дієтології і ендоскопії, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Україна. orcid.org/0000-0003-2105-0966

Коруля Ірина Анатоліївна, кандидат медичних наук, доцент кафедри гастроентерології, дієтології і ендоскопії, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Україна. orcid.org/0000-0001-9453-780X

Харченко Вячеслав Вікторович, доктор медичних наук, доцент кафедри гастроентерології, дієтології і ендоскопії, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, Україна. orcid.org/0000-0001-7443-2314

АНОТАЦІЯ

Дієтологія належить до медичної спеціальності, яка передбачає великий обсяг знань та умінь в галузі харчування здорових людей та пацієнтів, лікуванню яких займаються лікарі різних спеціальностей. Якість безперервного професійного розвитку лікарів значною мірою залежить від професійного рівня та глибини знань науково-педагогічних працівників, включаючи таку інтеграційну науку як дієтологія. Для підвищення обізнаності лікарів з питань раціонального та дієтичного харчування слід підвищувати рівень знань науково-педагогічних працівників закладів вищої медичної освіти та закладів (факультетів) післядипломної освіти з питань дієтології на циклах підвищення кваліфікації.

Ключові слова: безперервний професійний розвиток лікарів, дієтологія, науково-педагогічні працівники.

Сучасна система вищої освіти висуває нові вимоги до науково-педагогічних працівників (НПП) у зв'язку з переходом до нової моделі вищої освіти, орієнтованої на індивідуалізацію навчального процесу; активізацією інноваційних процесів в сфері освіти, диверсифікацією освітніх програм вищої освіти, підвищенням технологічного оснащення освітнього процесу; посиленням міждисциплінарної інтеграції та наростанням інтеграційних процесів в сфері освіти; підвищенням рольової активності НПП. НПП повинен не тільки володіти основами науково-методичної та навчально-методичної роботи, сучасними освітніми технологіями, активними методами навчання, основами застосування інформаційних технологій в навчальному процесі, але й мати високий рівень медичних знань, особливо зі спеціальностей, які є інтеграційними. Якість безперервного професійного розвитку лікарів значною мірою залежить від професійного рівня НПП, глибинних знань фундаментальної медицини – фізіології, патофізіології, біохімії, метаболічних процесів, генетики, основ профілактики захворювань, в т.ч. з урахуванням ролі харчування в профілактиці виникнення хвороб. Актуальність цієї проблеми обумовлена також тим, що кваліфікація вітчизняних НПП не повною мірою відповідає світовим стандартам, про що свідчить низька конкурентоспроможність в порівнянні із викладачами визнаних світових медичних університетів. [1, 2, 3, 4].

Одним із найбільш вагомих стимулів до професійного оновлення та удосконалення знань НПП в галузі дієтології є потреби суспільства. За останні десятиріччя спостерігаються значні зміни в структурі захворюваності населення, а саме суттєве збільшення хронічних неінфекційних захворювань (НІЗ). Подовження тривалості життя людини, збільшення коморбідних та мультиморбідних станів вимагають змін у системі підготовки медичних працівників. Сучасному лікарю все частіше доводиться лікувати пацієнтів із мультиморбідністю, яка включає не тільки комбінацію у одного пацієнта різних за етіологією та патогенезом захворювань, але й, так звану, нозологічну

синтропію, наявність патогенетично детермінованих комбінацій хвороб. Яскравим прикладом мультиморбідності є метаболічний синдром (МС), який об'єднує комплекс взаємопов'язаних порушень вуглеводного і жирового обмінів, порушень регуляції АТ, функцій ендотелію судин, обумовлений інсулінорезистентністю. Близько 80% хворих на артеріальну гіпертензію мають одночасно ті чи інші метаболічні порушення: гіперінсулінемію, цукровий діабет 2-го типу, дисліпідемію, андроїдне ожиріння, гіперурикемію. Подібні зміни стосуються пацієнтів із ішемічною хворобою серця, неалкогольним стетаогепатитом та іншими обмінними захворюваннями. [5, 6].

На даний час не викликає сумнівів той факт, що однією з основних причин МС є нераціональне харчування та гіподинамія. В Україні за останні 30 років поширеність серцево-судинних захворювань серед населення зросла в 3,5 раза, а рівень смертності – на 46%. Згідно прогнозів, у країнах з низькими та середніми рівнями доходів НІЗ спричинятимуть майже в п'ять разів більше смертей в перспективі до 2030 року [7, 8, 9,10, 11, 12].

Чи готові лікарі України змінити ситуацію та зменшити зростання НІЗ і що зроблено в системі навчання, яка має бути динамічною та реагувати не тільки на досягнення науки та нових медичних технологій, а також на потреби суспільства?

За цей період у більшості розвинених країн світу проводилось інтенсивне вивчення впливу харчових речовин на організм людини, зростала кількість лікарів-дієтологів, в 60 роки минулого сторіччя під егідою Міжнародного Комітету Дієтичних Асоціацій (ICDA) були створені дієтичні асоціації, значну увагу надавали освіті та підготовці дієтологів. В дієтології виділились окремі спеціальності: дієтолог, кваліфікований дієтолог, дієтолог-дослідник, дієтолог-консультант, дитячий дієтолог, неонатальний дієтолог. Дієтологи є частиною медичної команди відділень інтенсивної терапії, у лікарнях та шпиталях працюють групи нутритивної підтримки пацієнтів.

Система післядипломної підготовки лікарів-дієтологів в Україні хоча і пройшла цілий ряд змін, однак їх недостатньо для підвищення знань лікарів вузькопрофільних спеціальностей з дієтичного харчування. За останні 15-20

років в сучасній медичній науці спостерігається значний прогрес в розумінні ролі харчування у виникненні та подальшому перебігу НІЗ. В 2016 році запропоновані нові рекомендації ВООЗ щодо принципів раціонального харчування, у фаховій науковій літературі опубліковано значну кількість результатів клінічних досліджень, що базуються на засадах доказової медицини в галузі лікувального харчування, його ролі у виникненні та перебігу цілого ряду захворювань, в т.ч. поліморбідної патології. Результатом цих наукових праць стали нові клінічні рекомендації, створені і опубліковані визнаними світовими науковими організаціями в галузі дієтології, зокрема ESPEN, що стосуються харчування пацієнтів з різними патологіями, та засновані на засадах доказової медицини, зокрема доказової дієтології. Такі рекомендації становлять значний суспільний інтерес, однак в Україні часто залишаються поза увагою лікарів клініцистів, особливо вузькоспеціалізованих галузей медицини.

НПП повинні досконало володіти новими знаннями і уміннями в галузі сучасної дієтології та нутриціології, слідкувати за новими клінічними рекомендаціями, результатами клінічних досліджень, опублікованих в фахових виданнях та на інформаційних ресурсах, за міжнародно визнаними настановам з дотримання принципів раціонального та лікувального харчування при різноманітних захворюваннях, особливо суспільно важливих з точки зору значного негативного впливу на здоров'я населення України, та економічних затрат, які лягають на бюджет країни для подолання цих захворювань. За результатами масштабних досліджень, проведених відповідно до вимог доказової медицини оновлюються дані, які свідчать про важливість лікувального харчування не тільки при захворюваннях органів травлення, але й при захворюваннях легень, серцево-судинної системи, метаболічних захворювань, зокрема цукровому діабеті, МС, а також очних хвороб, хвороб опорно-рухового апарату, нервової системи, нирок та сечовидільної системи.

Щорічно кафедра гастроентерології дієтології і ендоскопії НМАПО імені П.Л. Шупика організує секцію здорового харчування в рамках Національної Школи гастроентерологів, гепатологів України, проводить конференції до

Міжнародного дня здорового травлення. Однак таких форумів недостатньо для повноцінного ознайомлення лікарів-фахівців вузькопрофільних спеціальностей, зокрема офтальмологів, акушерів-гінекологів, ендокринологів, кардіологів, тощо. Відмічається значний попит на знання в галузі дієтології, у зв'язку з чим доцільним є підсилення дієтологічної складової конференцій, з'їздів, симпозіумів, в яких приймають участь лікарі різних спеціальностей проведенням секцій з профілактичного та лікувального харчування. Для підвищення рівня знань з дієтології НПП закладів вищої медичної освіти та закладів (факультетів) післядипломної освіти доцільним є заохочення їх до проходження циклів підвищення кваліфікації з питань дієтології.

Список використаних джерел:

1. Булах І.Є., Волосовець О.П., Казаков В.М., Москаленко В.Ф. та ін. Система забезпечення якості підготовки медичних кадрів в Україні. Київ: Книга Плюс, 2007. 40 с.
2. Вороненко Ю.В., Бойченко Т.Є. Стратегії та методи навчання в післядипломній медичній освіті. Київ: Вересень, 2004. 160 с.
3. Банчук М.В., Волосовець О.П., Феценко І.І., Бойчук Т.М., Булах І.Є. та ін. Сучасний розвиток вищої медичної та фармацевтичної освіти й проблемні питання забезпечення якісної підготовки лікарів і провізорів. Медична освіта. 2007. № 2. С. 5-13.
4. Лопатина А.Б. Повышение качества обучения врачей. // Современные проблемы науки и образования. 2016. № 4.
5. Сумнительный К.Е. Обеспечение новых результатов образовательного процесса как функция управления образованием. Теоретические и прикладные аспекты современной науки. М., 2015. № 8-5. С. 123-127.
6. Настанова з кардіології / За ред. В. М. Коваленка. К.: МОРІОН, 2009. 1368 с.
7. Зелінська Н. Б. Ожиріння та метаболічний синдром у дітей / Н. Б. Зелінська // Клінічна ендокринологія та ендокринна хірургія. 2013. № 4 (45). С. 62–72.
8. Кунцевич А.К. Риск метаболического синдрома и питание населения // Ожирение и метаболизм. 2015. № 1. С. 3-10.

9. Frank A.P. JAMA PATIENT PAGE. Dietary Guidelines for Americans — Eat Less Sugar [Електронний ресурс] / Frank A.P., Clegg D.J. // JAMA. 2016. Vol. 315(11).
10. Fung M.D. Lifestyle and weight predictors of a healthy overweight profile over a 20-year follow-up [Електронний ресурс] / Fung M.D., Canning K.L., Mirdamadi P. et al. // Obesity (Silver Spring). 2015. Vol. 23(6). P. 1320-1325.
11. García-Toro M. Obesity, metabolic syndrome and Mediterranean diet: Impact on depression outcome / García-Toro M., Vicens-Pons E., Gili M. et al. // J. Affect. Disord. 2016. Vol. 194. P. 105-108.
12. Ждан В.М. Аспекти профілактичної медицини в програмах підготовки сімейного лікаря/ В.М. Ждан, Л.М. Шилкіна, З.О. Борисова, В.Ю. Штомпель та ін. // Актуальні проблеми сучасної медицини. 2010. Т.10, № 2. С.151-152.